

Dialogisuus pedagogisena keinona ja työtapana pedagogiikassa

TUVET-täydennyskoulutus syksy 2019

Merja Mannerkoski, KM, projektitutkija

Itä-Suomen yliopisto / TUVET-hanke

TUVET

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

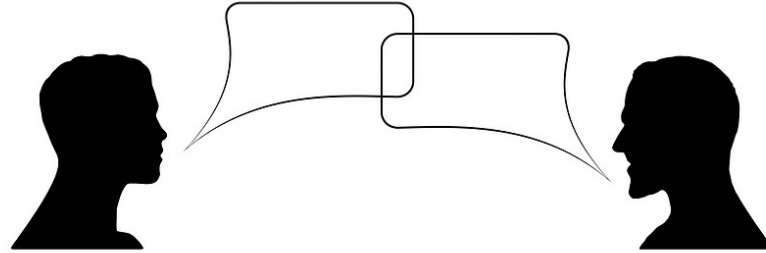

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Yhteistyössä
VALTERI

Dialogisuus -käsite

- Dialogi = väliin kerätty
- Kreik. **Dia** – läpi, kautta; **Logos** – sana, merkitys
- Dialogin osapuolten väliin kerätään uusi, jaettu ymmärrys
- Keskeinen elementti on aktiivinen kuunteleminen, erilaisten mielipiteiden hyväksyminen ja kunnioittava ilmapiiri

Vuorovaikutus Opetussuunnitelman perusteissa (2014)

- **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** - Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
 - **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**
- "...edistää osallisuutta ja kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen"
 - Inklusioperiaate

Oppilaiden opetettavana

Oppilaiden opetettavana

- Ihmiset riippuvaisia toistensa toiminnasta, kokemuksista, lausumista ja ajatuksista.
- Haastaa - kuinka löytää oppimista ja tiedon prosessointia parhaalla tavalla edistävät hyvät **kysymykset**?
 - ei yleensä kysy itseltään
 - herättävät uteliaisuutta
 - useita mahdollisia vastauksia
 - voivat synnyttää uusia kysymyksiä

Oppilaiden opetettavana

- Oppilaat tarjoavat lähtökohtia dialogille
- Avoin tilanteesta nouseville äänille
- Kysymykset oppilaiden ikäkauden ja osaamistason mukaan
- Aikuinen keskustelun mahdollistaja, pohtii yhdessä oppilaiden kanssa
- Aikuinen voi avata uusia polkuja lapsen aloittamasta dialogista

Oppilaiden opetettavana

- Tasapaino
- ”Hukkaa aikaa”
- Lapsen näkökulma
- Kielenkäytön opettaminen

”Mehän opimme enemmän kuin lapset” – opettaja dialogisena auktoriteettina

Arnkil, M. 2019

- Aineisto koottu Italiassa: kouluissa täysi integraatio 1970-luvulla
- Tutkimustyö Istituto Comprensivo di Brescia, Centro Tressä
 - Koulussa 70% oppilaista maahanmuuttajia
 - Erityisen tuen oppilaita paljon
- Keskusteleva didaktiikka
 - Kyky ajatella kriittisesti ja monitahoisesti
- Painoarvo oppilasryhmässä ja inklusiiossa
 - Jokainen rikastuttaa ryhmää
 - Yhteistyökyky, osallisuus, suvaitsevaisuus ja demokraattinen ajattelu kasvavat

TUVET

Keskusteleva didaktiikka

- Ei kysytä sellaista, mihin tiedetään vastaus
- Aito kohtaaminen, lapsen arvostaminen
- Tarjoaa hyvän maaperän dialogin syntymiselle
- Kohtaamiseen pyrkiminen ei vaadi suuria resursseja tai ihmetekoja, vaan aikaa ja sallivan ilmapiirin

- Keskustelevan didaktiikan peruseriaatteen:
 - Teach back, vastavuoroinen opettaminen
 - Odottamaton
 - Virhe
 - Oikeutetut kysymykset
 - Oppimisen detrivialisointi
- Demokratia ja huolenpito
 - Huomioidaan yksilölliset tarpeet tasajaan sijaan
 - Jokainen on velvoitettu antamaan tukea muille, omien kykyjensä puitteissa

Miten dialoginen tila syntyy?

- Turvaa, tukea ja aikaa
Luottamuksellinen ilmapiiri
Turvallisen, kiireettömän ja luottamuksellisen ilmapiirin eteen tehtävä jatkuvasti töitä

- Luokan fyysiset elementit
Istumajärjestys
Luokkahuoneen ovi

Dialogisuuden reunaehdot (Arnkil, M. 2019)

- Aika
- Säännöt
- Puhetapa
- Elekieli
- Kiinnostus
- Äänenkäyttö
- Tarpeisiin vastaaminen

TUVET

Reunaehtojen täyttyessä...

(Arnkil, M. 2019)

- ...opettaja voi alkaa moderoida keskustelua dialogisesti dialogin esteitä poistava
 - demokratiaa ilmentävä
 - kaiuttava (yhteiseen) ymmärrykseen pyrkivä
 - dialogiseen ajatteluun ohjaava
 - pinteestä päästävä
 - toisen ääntä lainaava sekä sanoittava moderointi
 - ohjaava moderointi

Mitä opettaja siis voi tehdä?

- Linkittää peräkkäisiä puheenvuoroja
- Huolehtia kaikkien tarpeista ja sääntöjen noudattamisesta
- Kaiuttaa lapsen puhetta
- Laittaa itsensä likoon - "En ymmärtänyt..."
- Sanoittaa lapsen puhetta - "Tätäkö sanot"

- Suunnata oppituntia strukturoidusti eteenpäin
- Tarjota informatiivista palautetta
- Keskittyä, pyytää selvennyksiä ja yksityiskohtia
- Rohkaista oppilaiden välistä dialogia
- Pyytää perusteluja

Eli dialoginen oppiminen ja opettaminen...

(Hennessy & al. 2016)

- Valjastaa kielen voiman
- On yhteisöllistä, vastavuoroista, tukevaa, kasautuvaa ja tarkoituksenmukaista
- Mahdollisuuksia voidaan tutkia yhdessä luovan ongelmanratkaisun kautta ja perustelut voidaan tehdä näkyviksi muille.
- Rohkaisee, kaikki nähdään kanssaoppijoina
- Avoin uusille ideoille, mahdollistaa yhteisen ongelmanratkaisun
- Erilaisia ääniä voidaan ilmaista, tutkia, asettaa vastakkain, sitoa toisiinsa
- Sallii analyysin, muutokset ja taustalla olevien näkökulmien yhteensovittamisen
- Asettaa kyseenalaiseksi.

TUVET

Dialogisen oppimisen kolme avaintekijää

(Galgani & Lago 2018)

Opetus – oppiminen (Mitä tunneilla tapahtuu?)

Välineet (Välineet, materiaalit ja symbolit, jotka palvelevat opettamista ja oppimista)

Oletukset (tiedostetut ja tiedostamattomat käsitykset, jotka ohjaavat ihmisten ajatuksia ja tekoja)

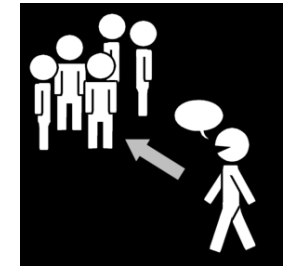
Opetusdialogin hyötyjä

- Kehittää oppilaiden osallistumista, järkeily- ja perustelukykyä sekä luovuutta
- Hyödyllisiä vaikutuksia oppilaiden ongelmanratkaisulle, matematiikkaan ja luonnontieteisiin.
- Tehokas parantamaan esikouluikäisten matemaattisia ongelmanratkaisutaitoja, alakouluikäisten luetun ymmärtämistä sekä luonnontieteiden oppimista
- Oppilaat osallistuvat aktiivisesti

(Hennessy & al. 2016; Arnkil 2019)

Dialogisuus kommunikoinnissaan tukea tarvitsevien henkilöiden kanssa

- Hyvä vuorovaikutus:
 - kumpikin tai kaikki voivat osallistua mahdollisimman aktiivisina osapuolina
- Yhtäläisyyksiä eri ryhmien kielellisten pulmien välille ei ole syytä vetää, tutkimusta tarvitaan....
- Kielellisesti heikommassa asemassa olevilla on tarve ilmaista itseään ja tulla kuulluksi
- Oikeus sananvapauteen ja kommunikointiin on perusoikeus

TUVET

Esimerkkejä keskusteluanalyyttisistä tutkimuksista

- Mahdollisesti vaikeuksia seurata keskustelua
 - Äkilliset abstraktien puheenaiheiden vaihdot toimivat huonosti
 - Vuorovaikutustilanteissa voi kokea ajan painetta, jos ei ole riittävästi aikaa muotoilla
- ⇒ Rauhoita vuorovaikutustilanne, ole aidosti läsnä

(Leskelä & Lindholm (toim.) 2012; Leskelä 2019)

Esimerkkejä keskusteluanalyyttisistä tutkimuksista

Institutionaalinen vuorovaikutustilanne

- Rakenne muodostaa usein kolmiosaisen toimintajakson (esim. *terapiatilanne, opetustilanne tai haastattelutilanne*)

Esimerkkejä...

Kehitysvammaiselle henkilölle:

- Avoimet kysymykset voivat olla liian laajoja
- Vaihtoehtoja tarjoavat kysymykset ja rakenteellisesti yksinkertaiset ko-kysymykset voivat olla hankalia
- Apua voi löytyä puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä - AAC-menetelmät (esim. Piirtäminen, viittominen)
- Tai joskus vain antaa tilanteen mennä ohi...

Autismikirjon henkilön:

- Puheen prosodiaan ja ei-kielelliseen viestintään liittyy usein epätyypillisiä piirteitä
- Puhe usein melodisesti tasaista, nykivää ja/tai voimakasta
- Ei-kielelliseen viestintään liittyy katsekontaktin välttely tai tiivis ja tuijottava katsekontakti
- Taipumus sanotun kirjaimelliseen tunnistamiseen
- Kommenttien ja kysymysten yhteys aiemmin sanottuun voi olla vaikeaa hahmottaa
- Vaikeus asettua toisen asemaan
- Vaikeus hahmottaa, miten sanottu liittyy käsiteltävään aiheeseen tai meneillään olevaan toimintaan.

LOVIT –muistisääntö

Martikainen, K. 2016 (Kehitysvammaliitto)

- Tausta:
 - Englannissa 1980-luvulla (Dave Hewett ja Melanie Nind)
 - Tuloksena syntyi toimintamalli Intensive Interaction → Suomessa **voimauttava vuorovaikutus**
- Kehitysvammaliiton OIVA-hankkeessa, jossa etsittiin toimivia vuorovaikutuksen muotoja ja luokiteltiin onnistuneen vuorovaikutuksen osatekijöitä ryhmiin
- Teoreettisena viitekehyksenä sensitiivinen vuorovaikutustapa ja sosiokonstruktiiivinen oppimiskäsitys

TUVET

Osaavan kumppanuuden elementit (LOVIT-muistisääntö)

Läsnäolo

Odottaminen

Vastaaminen

Ilmaisun mukauttaminen

Tarkistaminen

<https://youtu.be/PI-slzyG2Kg>

LOVIT-muistisääntö auttaa myös opetusalan ammattilaisia:

- tulemaan tietoisiksi ja pitämään mielessä, miten vuorovaikutus ja oppilaan kohtaaminen onnistuvat
- hyödyntämään näitä taitoja arjen opetus- ja vuorovaikutustilanteissa

Toimintatapa sopii :

- Monenlaisille oppilaille, jotka tarvitsevat tukea vuorovaikutuksessa.
- Työntekijöille, jotka haluavat vastata oppilaidensa tarpeisiin mahdollisimman hyvin, sillä...

TUVET

Lähteet:

- Arnkil, M. 2019. ”Mehän opimme enemmän kuin lapset.” Opettaja dialogisena auktoriteettina. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Galgani, E. & Lago, L. 2018. The Three Domains for Dialogue: A framework for analyzing dialogic approaches to teaching and learning. *Learning, Culture and Social Interaction* 18, 1–12.
- Hennessy, S., Rojas-Drummond, S., Highama, R., Márquez, A. M., Maine, F., Ríos, R. M., García-Carrión, R., Torreblanca, O., Barrera, M. J. 2016. Developing a coding scheme for analysing classroom dialogue across educational contexts. *Learning, Culture and Social Interaction* 9, 16–44.
- Leskelä, L. & Lindholm, C. 2012. Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta. *Kehitysvammaliiton tutkimuksia* 6. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Leskelä, L. 2019. Selkokieli. Saavutettavan kielen opas. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Martikainen, K. 2016. Täydennystä vuorovaikutuksen työkalupakkiin. Julkaisussa Pietiläinen, E. (toim.) *Tiedosta teoksi ja takaisin. Puheenvuoroja erityisen tuen käytännöistä*. Kehitysvammaliitto: Oppimateriaalikeskus Opike.
- Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao / ARASAAC, Sclera, Kuvako, TAYS Apuvälineyksikkö/Tikoteekki.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tiedot>

**Kukaan ei ole vuorovaikutuksessa yksin
– ja uuden oppiminen
tapahtuu vuorovaikutuksessa!**

Kiitos!

TUVET

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Yhteistyössä
VALTERI

